

Prof. dr hab. Wiesław Ambrozik,

Wydział Studiów Edukacyjnych UAM

Ocena

dorobku naukowego dr Krzysztofa A. Wojcieszka ze szczególnym uwzględnieniem rozprawy habilitacyjnej n.t.: *Optymalizacja profilaktyki problemów alkoholowych. Pedagogiczne implikacje grupowych interwencji krótkoterminowych*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2013, ss. 409.

Dr Krzysztof A. Wojcieszek jest absolwentem Uniwersytetu Łódzkiego. Ukończył w nim z wyróżnieniem w 1982 r. studia biologiczne na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi, a następnie w 1987 r. również studia filozoficzne na Wydziale Filozoficzno - Historycznym. Jest więc z wykształcenia podstawowym biologiem molekularnym oraz filozofem, co zresztą znajduje swoje odzwierciedlenie w charakteryzowanym i ocenianym tu dorobku naukowym. Początki jego kariery zawodowej związane były z rolą asystenta technicznego w zespołach badawczych Zakładu Amin Biogennych PAN w Łodzi i Instytutu Cytologii i Fizjologii Roślin Wydz. BiNoZ Uniwersytetu Łódzkiego. Od roku 1991 droga zawodowa K. Wojcieszka związana już jednak zostaje na trwałe z działalnością na rzecz profilaktyki i terapii uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych. Początkowo pełni on funkcję Pełnomocnika Wojewody Łódzkiego ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a następnie głównego specjalisty w dziale profilaktyki w Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działającej przy Ministerstwie Zdrowia. Tam też przygotowuje i wdraża do praktyki liczne projekty i programy w zakresie profilaktyki antyalkoholowej, które do dziś realizowane są w Polsce oraz na Litwie, Słowacji i w USA. W latach 1994 – 1996 Krzysztof Wojcieszek realizuje na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (dzisiejszy UKSW) pod kierunkiem Prof. dr hab. Mieczysława Gogacza swój przewód doktorski nt: „*Metafizyczne wyjaśnienia biologicznego konstituowania się człowieka w poglądach św. Tomasza z Akwinu – próba aktualizacji*”, który z powodzeniem finalizuje, uzyskując decyzją wskazanej Rady Wydziału z dnia 14 listopada 1996 r. stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii chrześcijańskiej. W 1998 r. dr K. Wojcieszek powraca do działalności akademickiej i podejmuje obowiązki adiunkta m.in. w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości im. B. Jańskiego w Warszawie, a od 2007 r. w obecnej Wyższej Szkole Nauk Społecznych „Pedagogium” w Warszawie, gdzie pracuje po dzisiejszy dzień i pełni m.in. funkcję

kierownika Zakładu Resocjalizacji. Dodatkowo po uzyskaniu stopnia doktora K. Wojcieszek podejmował liczne obowiązki jako wykładowca prowadzący cykle zleconych zajęć, głównie z zakresu profilaktyki alkoholowej i patologii społecznej oraz z antropologii filozoficznej w kilku uczelniach Warszawy, a także kierował Centrum Metodycznej Pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej MEN, pełniąc równocześnie rolę eksperta d.s. szkolnych programów wychowawczych oraz uczestnika licznych zespołów roboczych MEN.

Wskazane powyżej nurty aktywności zawodowej dr K. Wojcieszka pozostawały rzecz jasne w związku z jego zainteresowaniami naukowo – badawczymi. Pokazują one też swoistą transformację młodego zadeklarowanego przyrodnika ku filozofii, a następnie ku naukom społecznym i nade wszystko ku pedagogice rozwiązywania szczególnie trudnych problemów społecznych, jakim jest chociażby problem uzależnienia alkoholowego czy narkotykowego. Śledząc dotychczasowy dorobek naukowy Habilitanta, rzeczywiście natrafić można na wskazane przez niego samego 4 główne kierunki rozwoju i poszukiwań badawczych.

Pierwszym i najwcześniejszym wątkiem działalności naukowej dr K. Wojcieszka pozostają niewątpliwie problemy metodyki dydaktyki filozofii i promocji tego typu edukacji jako istotnego elementu rozwoju i wychowania młodego pokolenia. Habilitant w wyodrębniającej się serii artykułów i wystąpień konferencyjnych snuje refleksje nad sposobami i treściami nauczania filozofii na rozmaitych szczeblach edukacji oraz nad ich prorozwojową rolą w kształtowaniu osobowości współczesnego człowieka. Dociekania te posłużyły Autorowi w wypracowaniu oryginalnych metod nauczania tego przedmiotu, dostosowanych do poszczególnych etapów i kierunków kształcenia szkolnego i akademickiego, w czym zresztą pomogło mu zdobyte wcześniej doświadczenie przy wdrażaniu do praktyki autorskich programów profilaktycznych, tworzonych m.in. w oparciu o psychologiczne zasady perswazji i aktywizacji.

Drugim wątkiem zainteresowań naukowo – badawczych Habilitanta, z pewnością najsilniej zaznaczającym się w dotychczasowym dorobku, pozostaje problem antropologicznych uwarunkowań procesu uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, a w szczególności towarzyszący pogłębiającemu się uzależnieniu zanik relacji osobowych i poczucia wspólnotowości, a także rozpad więzi emocjonalnych (kryzys miłości), które to sytuacje prowadzą nieuchronnie do kryzysu obecności, pojawiającego się w efekcie zaniku relacji osobowych, a następnie do rozpaczki jako stanu chaosu sfery uczuciowej, w którym zanikają wszelkie cele życiowe i motywy samoobrony. Autor liczne

rozważania na ten temat łączy również ze swoim wcześniejszymi doświadczeniami, związanymi zwłaszcza z badaniami nad funkcjonowaniem receptorów komórkowych, w których uczestniczył jako absolwent studiów biologicznych i pracownik Zakładu Amin Biologicznych PAN, a także ze swoimi studiami doktoranckimi z zakresu filozofii odbytych zwłaszcza pod kierunkiem Prof. dra. hab. Mieczysława Gogacza. W charakteryzowanym tu obszarze zainteresowań badawczych jako najbardziej znaczące wydają się być dwie monografie autorskie n.t.: „*Na początku była rozpacz. Antropologiczne podstawy profilaktyki*”, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2005, ss. 249; oraz „*Człowiek spotyka alkohol. Filozoficzne podstawy wychowania do trzeźwości w ujęciu tomistycznym*” Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2010, ss. 328. Autor w pracach tych wskazuje w sposób szczególny na rolę wspólnoty jaką pełni ona we wszelkich postaciach działań profilaktycznych i terapeutycznych, którą to tezę następnie wykorzystywał w tworzonych i wdrażanych programach profilaktycznych i interwencyjnych. Nie są to oczywiście jedyne publikacje charakteryzujące opisywany tu nurt zainteresowań Habilitanta. Uzupełnia je ponad 60 rozdziałów w pracach zbiorowych i artykułów w czasopismach (głównie *Świat Problemów*, *Remedium*, *Trzeźwymi Bądźcie*, *Eleuteria*) oraz równie liczna liczba referatów i wystąpień na krajowych i kilku zagranicznych konferencjach naukowych organizowanych przez rozmaite ośrodki akademickie oraz stowarzyszenia naukowe i społeczne.

Kolejnym obszarem zainteresowań badawczych dr K. Wojcieszka to interdyscyplinarna koncepcja rodzicielstwa jako podstawa działań pedagogicznych. W swoich studiach i dociekaniach badawczych Autor w sposób szczególny koncentrował się nad filozoficznymi podstawami rodzicielstwa odwołując się w tym względzie zwłaszcza do koncepcji św. Tomasza z Akwinu, co zresztą znalazło swoje szczególne odzwierciedlenie w przygotowanej rozprawie doktorskiej i jej publikowanej wersji zatytułowanej: *Stworzony i zrodzony. Metafizyczne wyjaśnienia biologicznego konstytuowania się człowieka w poglądach św. Tomasza z Akwinu – próba aktualizacji*, Wydawnictwo Navo, Warszawa 2000, ss. 157. Te i pokrewne orientacje filozoficzne znajdują zresztą swój wyraz w studiach Autora nad rodziną i rodzicielstwem jako takim, a także prowadzonych przez niego w tym obszarze badaniach nad specyfiką rodzicielstwa w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym oraz w poszukiwaniu metod wzmacniania profilaktycznego wpływu tej kategorii rodziców na proces rozwoju i wychowania dzieci. Na dorobek publikacyjny tego obszaru badawczego składa się również kilkadziesiąt artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych oraz wystąpień konferencyjnych, przy czym w sposób całościowy stan oddziaływania rodzin z problemem

alkoholowych na sytuację wychowawczą i społeczną dzieci, a także analizujących wpływ tworzonych programów profilaktycznych wspierających rodziców w ich funkcjach wychowawczych, wydają się oddawać następujące publikacje: *Rodzice i dzieci w rodzinach alkoholowych – studium antropologiczno – profilaktyczne*, *Medycyna Wieku Rozwojowego*, nr 1, część II, tom VII, s. 65-75; *Profilaktyka rodzinna*, *Remedium* nr 12(46)/1996; *Przygotowanie do profilaktyki domowej*, Wydawnictwo PARPA, Warszawa 1996 (współautor A. Arendarska), ss.39; *Szlaban. Program profilaktyczny*, Wydawnictwo PARPA, Warszawa 2005, ss. 35.

W bezpośrednim związku z dwoma poprzednimi obszarami zainteresowań badawczych pozostaje również nurt czwarty, w którym Habilitant koncentruje się już głównie na rozwijaniu nowoczesnych metod oddziaływań profilaktycznych oraz na budowaniu ich pedagogicznych podstaw. Egzemplifikacją tych poszukiwań są tworzone przez Autora i wdrażane do praktyki liczne programy profilaktyczne, które zasadzają się zasadniczo na kształtowaniu między ich uczestnikami odpowiednich relacji osobowych, a w konsekwencji i autentycznych więzi wspólnotowych, przy równoczesnym wiarygodnym uczestniczeniu w nich wychowawców czy terapeutów dany program prowadzących. Szczególnymi osiągnięciami Habilitanta w tym względzie są opracowane przez niego na solidnych podstawach antropologicznych, wspieranych równocześnie refleksją biologiczną, psychologiczną i socjologiczną programy profilaktyczne (*program Noe i pochodne*, *program Korekta*, *program Sonda 2*, *program ARS – jak zadbać o miłość*), które znalazły szerokie zastosowanie w naszym kraju, ale także wśród polonii amerykańskiej, na Litwie, Słowacji i Ukrainie. Ostatnim osiągnięciem Autora, syntetyzującym niejako jego dotychczasową działalność naukową i profilaktyczną, pozostaje w tym względzie opracowana przez K. Wojcieszka, koncepcja *metod krótkiej interwencji profilaktycznej w grupie (KIPG)*, która stała się przedmiotem przedłożonej rozprawy habilitacyjnej. Również i ramach charakteryzowanego tu nurtu zainteresowań naukowo - badawczych i aplikacyjnych Habilitanta, powstały kolejne liczne publikacje, wśród których w sposób szczególny wskazać należy na następujące opracowania monograficzne i metodyczne: *Chrońmy młodość . Kampania profilaktyczna*, Wyd. PARPA, Warszawa 1997, ss. 78; *Noe część I i II. Program profilaktyczny dla młodzieży*, PARPA, Warszawa 1997, ss. 136; „Korekta”. *Program profilaktyczny w dziedzinie problemów alkoholowych przeznaczony dla pracy z młodymi dorosłymi*, w tym z żołnierzami zasadniczej służby wojskowej, MON, Warszawa 1999 i 2004, ss. 35; „Szlaban”. *Program profilaktyczny*, PARPA, Warszawa 2005 i 2006, ss. 34;

Profilaktyka problemów alkoholowych w warunkach profesjonalnej służby wojskowej. W poszukiwaniu rozwiązań, Departament Wychowania i Promocji Obrończości MON, Warszawa 2010, ss. 95.

Sumarycznie rzecz ujmując na dotychczasowy dorobek publikacyjny dr Krzysztofa Wojcieszka składa się 6 monografii autorskich (w tym 3 recenzowane), 50 rozdziałów w monograficznych pracach zbiorowych (w tym 34 recenzowanych), 13 opracowań metodycznych oraz ponad 60 artykułów publikowanych w licznych czasopismach, (w tym 7 publikowanych w czasopismach zagranicznych, 1 publikowany w czasopiśmie z listy C [ERIH], 3 w czasopismach z listy B, również 3 w czasopismach z listy dawnego KBN oraz 10 w czasopismach obecnie znajdujących się na listach MNiSzW i aktualnie punktowanych). Ponadto dr K. Wojcieszek jest autorem 128 rozmaitych opracowań o charakterze popularno – naukowym, kilku raportów i ekspertyz oceniających stan prowadzonej działalności profilaktyczno – opiekuńczej, a nawet wyróżnionego w konkursie literackim poematu. Z przedstawionej dokumentacji wynika, że liczba punktów za publikacje umieszczone w czasopismach znajdujących się obecnie na liście KBN /MNiSW wynosiłaby na dzień 8.01.2015 r. 72 pkt. Z kolei liczba cytowań według bazy Google Scholar wynosi: 3 cytowania, według bazy Web of Scieces (WoS) – 1; Indeks Hirscha – 0,08; Publish Or Perish – 4,25 . Według z kolei przykładowych wyliczeń Autora liczba cytowań jego publikacji wynosi - 20.

Ilościowo rzecz traktując jest to dorobek sporych rozmiarów, skoncentrowany głównie w wymienionych wyżej obszarach, tj. wokół antropologicznych korelatów uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, szczególnej struktury rodzin dotkniętych problemem alkoholowym i potrzeb wzmacniania ich funkcji pedagogicznych, wreszcie wokół rozwijania nowoczesnych metod oddziaływań profilaktycznych, zwłaszcza w kierunku zwiększenia ich zasięgu i skuteczności. Każdy z tych problemów zaowocował licznymi publikacjami zarówno naukowego, jak i popularno - naukowego charakteru, poprzedzonymi solidnymi studiami oraz odwołaniami do filozoficznych i psychologicznych teorii i koncepcji człowieka, ale i także licznymi projektami z powodzeniem zresztą wdrażanymi do praktyki i po dzisiejszy dzień w niej funkcjonującymi . Trzeba przy tym zaznaczyć, że droga naukowa, jaką przebył dr K. Wojcieszek wiedzie od nauk biologicznych, poprzez antropologię filozoficzną, a w szczególności metafizykę człowieka, teorię bytu ludzkiego, teorię osoby, poprzez etykę i prakseologię do pedagogiki , a zwłaszcza ku pedagogicznym podstawom oddziaływań profilaktycznych, skutkujących licznymi

programami i projektami szybkich interwencji i oddziaływań wzmacniająco - zapobiegawczych. Wszystkie z wskazanych dziedzin są obecne w dotychczasowym dorobku Habilitanta, stanowiąc jego solidne podstawy teoretyczne i co szczególnie ważne, konsekwentnie są one przekładane na język praktyki w postaci skonstruowanych i już obecnie funkcjonujących w praktyce programów profilaktycznych. W sposób szczególny odzwierciedla się to w stosowanych w praktyce programach działań przeciwalkoholowych realizowanych zwłaszcza wśród młodzieży szkolnej i wojskowej.

Ponadto dr K. Wojcieszke uczestniczył w latach 1991 – 2014 w sześciu międzynarodowych i krajowych projektach badawczych koncentrujących się głównie na przeciwdziałaniu uzależnieniom od alkoholu i innych środków psychoaktywnych, co też przekładało się na liczne kontakty i współpracę z zagranicznymi i krajowymi ośrodkami oraz zespołami badawczymi, a także skutkowało zarówno licznymi publikacjami, czynnym uczestnictwem w ok. 80 konferencjach naukowych i w wielu komitetach je organizujących. Ponadto Habilitant przez kilka lat brał czynny udział w pracach redakcyjnych czasopisma poświęconego rozwiązywaniu problemów alkoholowych „Świat Problemów”, a przez pewien okres czasu pełnił funkcję zastępcy, a potem także redaktora naczelnego. Współpracował także z licznymi samorządami lokalnymi rozrzuconymi po całym kraju oraz kilkoma organizacjami pozarządowymi i związkami wyznaniowymi (Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Zespół d.s. Apostolstwa Trzeźwości, Ogólnopolska Federacja Klubów Abstynenckich) propagując i wdrażając m.in. działania zapobiegające i ograniczające dostępność młodzieży do alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz uczestnicząc w cyklach szkoleń i warsztatów przygotowujących animatorów programów profilaktycznych.

Podkreślić wreszcie należy, że dr Krzysztof Wojcieszek obok bardzo aktywnej działalności naukowo – badawczej i aplikacyjnej w obszarze profilaktyki problemów alkoholowych i im podobnym, podejmuje nieprzerwanie od 1988 r. rozległą działalność dydaktyczną jako nauczyciel akademicki i równocześnie ekspert ruchu działającego na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych. Prowadził i prowadzi w ramach obowiązków etatowych i godzin zleconych liczne wykłady i zajęcia warsztatowe wśród studentów kilku uczelni warszawskich zarówno z zakresu filozofii, jak i z zakresu patologii społecznej, profilaktyki uzależnień i resocjalizacji. W swojej dotychczasowej karierze akademickiej wypromował też liczną grupę licencjuszy i magistrów pedagogiki. Obok realizowanych obowiązków dydaktycznych rozwija również współpracę z wieloma uczelniami i organizacjami społecznymi w kraju i zagranicą, a także podejmuje szereg aktywności

społecznych i eksperckich w centralnych i lokalnych instytucjach rządowych oraz pozarządowych i samorządowych, a także bierze czynny udział w pracach trzech międzynarodowych i krajowych towarzystw naukowych. Za całokształt swojej niewątpliwie bardzo aktywnej działalności naukowej i społecznej dr K. Wojcieszek został nagrodzony licznymi wyróżnieniami, m.in. Medalem Edukacji Narodowej, Srebrnym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju MON.

Niewątpliwie najbardziej znacząca pozycją w dotychczasowym dorobku naukowym dra Krzysztofa Wojcieszka, mieszczącą się zwłaszcza w obszarze współczesnej pedagogiki profilaktyki społecznej, pozostaje podlegająca zasadniczej ocenie rozprawa habilitacyjna n.t.: *Optymalizacja profilaktyki problemów alkoholowych. Pedagogiczne implikacje grupowych interwencji krótkoterminowych*, Wydawnictwo Rubikon, Kraków 2013, ss. 409. Stanowi ona ukoronowanie prowadzonych przez Autora studiów i badań nad istotą uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz nad skutecznością metod oddziaływań profilaktycznych, w tym zwłaszcza odnośnie lansowanych obecnie metod krótkiej interwencji profilaktycznej w podstawowych grupach społecznego uczestnictwa zagrożonej bądź uzależnionej młodzieży. Jej celem jest przede wszystkim wskazanie możliwości zoptymalizowania oddziaływań w obszarze profilaktyki problemów alkoholowych w oparciu o weryfikację dotychczasowych i nowych w tej dziedzinie paradygmatów teoretycznych. Ponieważ niniejsza rozprawa stanowi równocześnie syntezę dotychczasowych refleksji i poczynań Autora w rozwoju współczesnej profilaktyki alkoholowej, to też jednym ze szczegółowych celów tej pracy staje się również ocena powstałych w tym względzie przy udziale Autora dotychczasowych rozwiązań koncepcyjnych i praktycznych, która ma dostarczyć odpowiednich wniosków dla tworzenia nowych rozwiązań w tym względzie. Niewątpliwie należy zgodzić się z wyrażaną przez Habilitanta oceną, jako osoby która zarówno od strony teoretycznej i praktycznej w sposób wyjątkowy zgłębiła problem alkoholowego uzależnienia, że mimo wagi jaką przywiązują poszczególne społeczeństwa do profilaktyki problemów alkoholowych, to jednak odnotować trzeba swoisty impas teoretyczny i praktyczny co do skuteczności wielu realizowanych w praktyce projektów profilaktycznych. Z tego też m.in. względu, Habilitant jako Autor serii programów profilaktycznych zastosowanych w praktyce w przeciągu ostatnich 20 lat, przedstawia w niniejszej rozprawie spójną, oryginalną i zweryfikowaną wieloma osobistymi doświadczeniami, koncepcję metodyczną określaną jako „krótka interwencja profilaktyczna

w grupie (KIGP)”. Ona to właśnie stanowi przedmiot ocenianej rozprawy, syntetyzującej dotychczasowy dorobek dr Krzysztofa Wojcieszka.

Recenzowana rozprawa składa się z trzech części, poprzedzonych wprowadzeniem, a zakończonych aneksem, zawierającym m in. kwerendy internetowe poszczególnych programów profilaktycznych, ankiety i inne materiały, a także obszerną bibliografię i streszczenia w j. polskim i angielskim.

We wprowadzeniu do swojej rozprawy Autor wskazuje w ogólnym zarysie na potrzebę prowadzenia profilaktyki problemów alkoholowej we wszystkich grupach wiekowych i kreśli na tym tle cele swojej pracy, przedstawiając równocześnie jej zawartość.

W części I pracy zatytułowanej: *Współczesna profilaktyka problemów alkoholowych - definicje i teorie*, Autor w sposób syntetyczny identyfikuje podstawowe problemy alkoholowe i uzasadnia równocześnie konieczność i potrzebę podejmowania stosownych działań profilaktycznych, wyjaśniając przy okazji niezbędne pojęcia i terminy z tym problemem związane. Przybliżenie samego problemu, jak i poczynione przez Autora ustalenia terminologiczne stanowią też niezbędne wprowadzenie do przedstawienia współczesnych modeli i teorii działań profilaktycznych, które nie tylko opisują ten złożony i interdyscyplinarny problem badawczy, ale i wzbogacają praktyczną działalność zapobiegawczą podejmowaną w tym zakresie. Przedmiotem opisu czyni Autor szczególnie modele profilaktyczne oparte na teoriach biologicznych i psychospołecznych, wskazując równocześnie na wkład polskich uczonych w powiązanie tych koncepcji z pedagogiczną i antropologiczną tradycją postępowania profilaktycznego, a także określa cele wychowawcze służące głównie działalności profilaktycznej wśród młodzieży, które opiera o zasadę abstynencji stanowiącej nie tyle cel sam w sobie, ale jako pożądaną trening odroczonej gratyfikacji. W rozważaniach tych znaleźć można odwołania do licznych badań i orientacji w tym względzie. Tę część pracy zamyka rozdział traktujący o genezie problemów alkoholowych, ujmowanych w wymiarze materialnym, tj. opartym głównie na przesłankach biologicznych, psychologicznych, socjologicznych i etnograficznych oraz duchowym bazującym głównie na stanie rozpaczy jako kategorii która zdaniem Autora może być rozpatrywana tylko w z perspektywy klasycznej antropologii. Ów dualizm spojrzenia na istotę osoby dotkniętej problemem alkoholowym powinien też stanowić – zdaniem Autora – podstawę wszelkich poczynań profilaktycznych.

Część II pracy: „*W poszukiwaniu profilaktycznego optimum. Opis doświadczenia konstrukcji, implementacji i ewaluacji KIPG*”, przedstawia zasadniczo autorską propozycję zastosowania krótkich interwencji profilaktycznych w grupie, jako nowoczesną metodę, która – podobnie jak krótkie i intensywne reklamy biznesu alkoholowego oraz dzięki łatwej ich implementacji w aktualnych warunkach społecznych - gwarantuje odpowiednią sprawność i skuteczność profilaktyczną. Właśnie owe działania biznesu alkoholowego i pojawiające się w ich efekcie zachowania konsumentów alkoholu, stanowią wprowadzenie do charakteryzowanej tu części pracy. Na tym też tle Autor ukazuje istotę i znaczenie krótkich interwencji profilaktycznych, kreśląc równocześnie ich założenia i zalecenia metodyczne wskazujące na to, jak powinny być zbudowane działania profilaktyczne by redukowały fałszywe motywy spożywania alkoholu (poczucie przyjemności, pozornych korzyści, poczucie więzi, lęk przed presją grupy, itp.). Następne rozdziały tej części poświęca Autor w całości charakterystyce serii 9 programów profilaktycznych, które powstały przy jego udziale i na tle koncepcji dysonansu poznawczego i metod perswazji opisuje strukturę tych programów oraz ich wymiar metodyczny, a także - czemu Autor przypisuje szczególną wagę – łatwość ich implementacji do zastanych warunków społecznych. W końcowym rozdziale tej części przedstawione zostały wyniki ewaluacji omawianych programów prowadzone częściowo przez Habilitanta, jako twórcy tych programów, ale i też przez niezależnych ewaluatorów i badaczy problemu. Okazuje się, że wyniki ewaluacji, mimo iż proces ten nie został jeszcze zakończony - są pozytywne i potwierdzają równocześnie, że wprowadzone do nich w trakcie wieloletniego stosowania pewne innowacje również przyniosły oczekiwany skutek.

Część III recenzowanej rozprawy zatytułowana „*Blżej 'profilaktycznego optimum'*” stanowi konsekwentne jej podsumowanie, czemu służy zawarty w niej zbiór analiz i wniosków stanowiących podstawę dla optymalizowania współczesnego systemu profilaktyki problemów alkoholowych. Autor w sposób szczególny zastanawia się tutaj nad tym jak badać efektywność skuteczność programów profilaktycznych w ogóle, a programów typu KIPG w szczególności oraz na ile procedury ewaluacyjne spełniają warunki badania naukowego. Dotyczy to zwłaszcza programów *evidence based*, opartych na wiedzy, do których przykładów Autor często się odwołuje. Dlatego też zdaniem Habilitanta bardziej wartościowym kryterium ewaluacyjnym zdaje się być badanie wpływu kultury danej grupy profilaktycznej, a więc jej systemu aksjologicznego czy normatywnego na efektywność danego działania profilaktycznego, niż badanie samych działań profilaktycznych na

indywidualne zachowania jednostek. I choć stanowisko to wydaje się być przekonywujące, to jednak Habilitant w dalszych rozdziałach ocenianej pracy dokonuje porównawczej oceny programów typu KIPG z perspektywy teorii perswazji i redukcji zachowań ryzykownych jako zindywidualizowanych oddziaływań profilaktycznych podejmowanych wobec młodzieży oraz z perspektywy doświadczania przez młodzież wspólnotowości, a więc poczucia obecności i uczestnictwa społecznego, zapobiegającego równocześnie rozpacz i kryzysowi miłości jako stanom charakteryzującym młodzież zagrożoną. Cała ta część spełnia równocześnie rolę poradnika, opartego na solidnych podstawach teoretycznych i empirycznych, odwołujących się zwłaszcza do współczesnych koncepcji psychologicznych i antropologicznych, a także do licznych badań oceniających poszczególne typy i rodzaje programów profilaktycznych. Wszystko to sprawia, że proponowana przez Autora, ściśle nawiązująca do współczesnej pedagogiki, koncepcja *krótkich interwencji profilaktycznych w grupie (KIPG)*, w tym zwłaszcza do tych, które odwołują się do wspólnotowości kulturowej grupy profilaktycznej, okazuje się być bardziej skuteczna i efektywna niż tradycyjna koncepcja grup terapeutycznych, tworzonych często administracyjnie i skoncentrowanych wyłącznie na kształtowaniu postaw i zachowań ich poszczególnych uczestników.

Niewątpliwie przedłożona przez dra Krzysztofa Wojcieszka rozprawa habilitacyjna swoją objętością i wielowątkowością podejmowanych wątków teoretycznych i empirycznych przedstawia dzieło dojrzałe i wyczerpujące, odwołujące się do rozległej i sięgającej wielu dziedzin humanistyki literatury przedmiotu, w tym licznych pozycji anglojęzycznych. Jej niezaprzeczalnym walorem jest to, że choć sugeruje swym tytułem wybitnie metodyczny charakter, to jednak swą strukturą i zawartością przedstawia się jako monografia określonego problemu, o wyraziście nakreślonych podstawach teoretycznych i empirycznych ilustrowanych licznymi badaniami, do których zresztą autor się odwołuje, weryfikując w ten sposób swój problem badawczy, jakim stało się w tej pracy pytanie o skuteczność autorskich „krótkich interwencji profilaktycznych w grupie”, czynionych z wykorzystaniem dynamiki wspólnotowości grupy dla tworzenia nowego ujęcia teoretycznego i optymalizacji praktycznej profilaktyki problemów alkoholowych na poziomie uniwersalnym i selektywnym. Autor wprawdzie nie umieścił w rozprawie tradycyjnego rozdziału metodologicznego, w którym zawarł by listę nęających go pytań badawczych i sformułował odpowiednie do nich hipotezy oraz opisał zastosowane procedury badawcze, to jednak - z uwagi na liczne odwołania do nurtujących Autora pytań badawczych oraz do własnych empirycznie

potwierdzonych ocen, ale i również do ocen formułowanych przez zewnętrznych, niezależnych ewaluatorów - ten stan rzeczy nie zubaża empirycznej warstwy tej pracy, a wręcz przeciwnie czyni ją bardziej obiektywną i autentyczną. Poczynione również przez Autora porównanie programów typu KIPG z innymi programami profilaktycznymi, zwłaszcza z tradycyjnymi typu „evidence-based”, również dostarcza dodatkowych przesłanek empirycznych przemawiających za wyższą skutecznością i efektywnością proponowanych krótkoterminowych interwencji profilaktycznych.

Pewien niedosyt w obszarze poszukiwania profilaktycznego optimum dla proponowanych programów wzbudza fakt, iż mimo wskazywanej przez Autora konieczności dostosowania krótkich interwencji profilaktycznych do aktualnych warunków społecznych, to jednak postulat ten nie został w pracy dostatecznie rozwinięty. Brak w tym względzie zarówno odwołania się do stosownych koncepcji socjologicznych, które wzmacniałyby zarówno teoretyczny, jak i aplikacyjno – metodyczny wymiar wspólnotowości projektowanych grup profilaktycznych oraz ich usytuowanie w konkretnej rzeczywistości społecznej, zwłaszcza w przestrzeni konkretnych społeczności lokalnych, które stanowią bezpośrednią płaszczyznę uczestnictwa społecznego młodzieży i nie tylko.

Uwaga ta nie przeszkadza jednak, aby recenzowaną rozprawę uznać jako spełniającą wymogi stawiane pracom habilitacyjnym, a oceniany dorobek Habilitanta jako istotny dla pedagogiki, wnoszący zarówno do teorii i praktyki profilaktycznych działań pedagogicznych ważne i znaczące wątki poznawcze i metodyczne. Rzadko się bowiem zdarza, aby osoba habilitanta łączyła w swoim dorobku zarówno solidne przygotowanie teoretyczne i równie rozległe doświadczenie praktyczne w konstruowaniu, implementacji i realizacji wyjątkowo trudnych interwencji pedagogicznych.

Mając na uwadze wszystkie z nakreślonych tu obszarów aktywności Habilitanta, a szczególnie jego dotychczasowy dorobek naukowy z rozprawą habilitacyjną na czele, z pełnym przekonaniem stwierdzam, że przedstawione do oceny dokonania naukowe w pełni spełniają ustawowe wymagania stawiane w przewodach habilitacyjnych i dlatego też wnoszę o dopuszczenie dra Krzysztofa A. Wojcieszka do dalszych etapów przewodu.

Poznań, 4.06.2015 r.